

De schapenhouderij heeft, gezien haar kleinschalige omvang, slechts een beperkt belang in Vlaanderen. Het blijft bijzonder moeilijk om deze bedrijfstak rendabel uit te baten. In een eerste artikel bekijken we wat deze sector nog betekent in Vlaanderen, met welke problemen hij wordt geconfronteerd en welke toekomstkansen hij heeft. Blauwtong bracht de sector in 2006 en 2007 een zware klap toe, maar lijkt nu onder controle. Eind vorig jaar werd de verplichte vaccinatiecampagne tegen de gevreesde ziekte afgesloten. Daarnaast moet de schapenhouder ook rekening houden met andere ziekten bij schapen (leverbot, myiasis, drachttoxemie, ...).

Afzet blijft een knelpunt in de sector. We gingen op bezoek bij schapenhouders Marc Van Hecke en Jan Vander Perre, die hun schapen respectievelijk verkopen via het Pastoralelabel en het Offerfeest. Het beheer van terreinen en natuurgebieden biedt ook kansen aan schapenhouders, die hun kuddes hierop kunnen laten grazen en zo een meerwaarde realiseren. Hoe pakt de vzw Landschapszorg ABL dit aan? Tot slot verneem je wat de Boerenbond allemaal voor schapenhouders doet.

FOTO: JAN VAN BAVEL
FOTO: DIANE SCHOONHOVEN

SAMENSTELLING: JAN VAN BAVEL

Focus op de schapenhouderij in Vlaanderen

FOTO: DIANE SCHOONHOVEN

De schapenhouderij in Vlaanderen heeft op landbouwkundig vlak slechts een beperkt belang, maar toch zijn er mogelijkheden. Zo is er steeds meer belangstelling voor de inzet van schapen in het beheer van natuurgebieden, parken, wegbermen en terreinen. – ANDRÉ CALUS,

VLAAMSE SCHAPENHOUDERIJ & JAN VAN BAVEL –

FOTO: DIANE SCHOONHOVEN

De Vlaamse schapenhouderij onder de loep

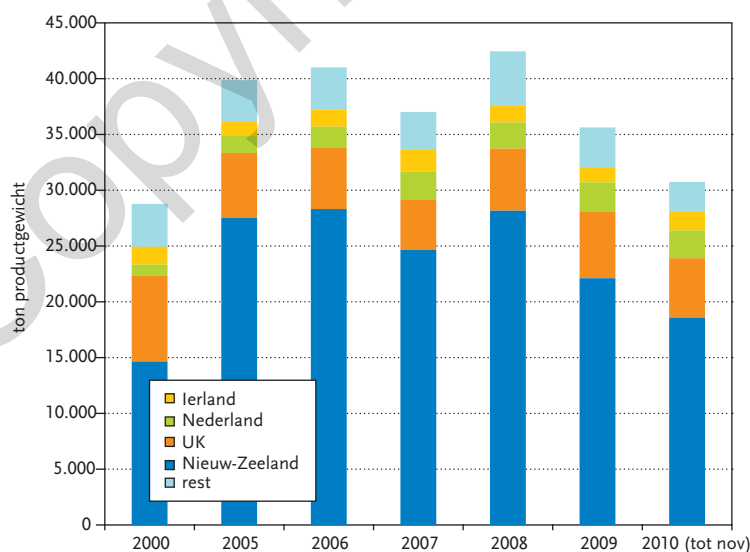
In Vlaanderen werden er, volgens de 15-meitelling van 2010 van de Federale Overheidsdienst Economie (FOD Economie, dienst NIS), 72.847 schapen geteld (zie tabel 1). Dat zijn er 3724 minder dan in 2009. Ongeveer de helft van het aantal schapen (34.502) zijn ooien. In Vlaanderen zijn er nog 2073 bedrijven die schapen hebben. Dit betekent dat een gemiddeld bedrijf 16,6 ooien telt. Onze schapenhouderij is dus duidelijk kleinschalig. Ruim een derde van de schapen vinden we in West-Vlaanderen. Belangrijk is ook op de evolutie van het totaal aantal schapen

in België te wijzen. Terwijl er (volgens dezelfde telling) in 2000 nog 160.000 schapen in ons land waren, viel dat aantal vanaf 2007 spectaculair terug van 151.000 tot iets meer dan 120.000 in 2010. Deze cijfers maken duidelijk dat de uitbraak van blauwtong in 2006 en 2007 de schapenhouderij een enorme en onherstelbare klap heeft toegebracht, waarbij naar schatting 20.000 à 30.000 dieren stierven, zonder enige financiële vergoeding.

In de NIS-gegevens worden niet alle schapen opgenomen. Heel wat gezinnen hebben een beperkt aantal dieren en zijn

als dusdanig niet telplichtig. Volgens de Sanitelgegevens zijn er in Vlaanderen meer dan 15.000 beslagen met schapen geregistreerd, die ruim 100.000 ooien tellen. Het aantal bedrijven met respectievelijk meer dan 10, meer dan 50 en meer dan 100 dieren bedroeg op 15 december 2010 grosso modo 2700, 300 en 100. Een twintigtal bedrijven heeft meer dan 400 schapen, een bedrijfsomvang die correspondeert met een voltijdse uitbating.

Naar schatting zijn er in de wereld meer dan 1 miljard schapen; de EU-schapenpopulatie is goed voor ongeveer 100 miljoen stuks. Binnen de Europese Unie zijn het Verenigd Koninkrijk en Spanje de koplopers met elk ongeveer 20 miljoen

Figuur 1 Evolutie van de invoer van schapenvlees (exclusief levende dieren) uit het buitenland. Bron: Vlaamse overheid (op basis van Comext-Eurostat)

schapen. Onze buurlanden Duitsland en Nederland tellen 1 à 2 miljoen stuks.

Rassen en afzet

In België zijn een reeks rassen (Texel, Suffolk, Bleu du Maine, ...) officieel erkend. Daarnaast zijn er de zeldzame rassen (Houtlander, Kempisch schaap, ...), die door hun genetische waarde financieel gesteund worden en waardevol zijn voor inzet in beheerssituaties. In de praktijk wordt vaak geopteerd voor een kruisings-schema tussen een vruchtbare matig beveleesde moeder (zoals een Swifter) en een kwaliteitsvolle ram (zoals een Texel) om veel lammeren met een behoorlijke beveleesheid te krijgen. De lammeren worden als stal(paas)lam of weidelam afgezet. De afzetstructuren in Vlaanderen zijn zwak ontwikkeld. De grotere bedrijven zoeken eigen afzetcircuits. België is slechts voor 15 à 20% zelfvoorzienend en ligt op een kruispunt van handelswegen. De prijsvorming voor onze lammeren wordt zo in belangrijke mate bepaald door de prijsevoluties in onze buurlanden Nederland en Groot-Brittannië. In Vlaanderen worden er jaarlijks ongeveer 40.000 lammeren geslacht. Daarnaast voert men heel wat schapenvlees in (figuur 1): levende schapen (Nederland), geslacht (British Lamb) of diepvries (onder meer uit Nieuw-Zeeland). Opvallend daarbij is dat de invoer na 2007 sterk steeg, vermoedelijk door de uitbraak van

blauwtong in ons land, om vanaf 2009 gevoelig terug te lopen. Vorig jaar werd bijna 20.000 ton schapenvlees uitgevoerd, waarvan meer dan de helft naar Frankrijk.

Problemen

De rentabiliteit in de schapenhouderij is beperkt en erg afhankelijk van het aantal geboren lammeren per ooi en de slachtkwaliteit. De jongste 20 jaar zijn de verkoopprijzen nauwelijks veranderd, terwijl de kosten vooral de laatste jaren sterk toenamen. Zo stegen niet alleen de voeder- en krachtvoerderskosten, maar ook de bijkomende kosten voor Sanitel, Rendac, DGZ, FAVV en de keuringskosten voor de sectorgids dierlijke productie. Al deze bijkomende kosten hebben het karige arbeidsinkomen van de schapenhouder sterk aangetast.

Schapenhouderij is van nature vrij extensief. Via kruisingschema's kan men streven naar meer lammeren, maar de productiviteitsverhoging is niet vergelijkbaar met die van andere sectoren, waar onderzoek en bedrijfsleven sterk op inzetten. De schapenhouderij heeft het ook moeilijk vergeleken met onze klassieke vrij tot zeer intensieve landbouwspecialisaties. Door de intensiteit van onze uitbatingen zijn onze grondprijzen duur tot zeer duur. Op deze gronden schapen houden als beroep, is dan ook geen optie. Het is geen toeval dat de beroepsmatige schapenhouderij zich hoofdzakelijk situeert

op bedrijven die zich vooral richten op het beheer van natuurgebieden, publieke terreinen of dijken. Dankzij de ontvangen beheersvergoeding kan hier een arbeidsinkomen gerealiseerd worden.

De officiële selectieprogramma's (stamboekwerking) zijn weinig bedrijfseconomisch georiënteerd. Opvolging van vruchtbaarheid, groei en slachtkwaliteit zouden hier moeten primeren, maar de beschikbare gegevens zijn weinig betrouwbaar. Het genetisch potentieel en de genetische vooruitgang is niet bevorderd geweest door acties in het kader van zwoegerziektebestrijding, het streven naar ARR-types (ARR is een genencombinatie die volgens sommigen het minst kans zou geven op de ziekte scrapie) of voorvallen zoals de blauwtongepidemie, waar excellent geconformeerde dieren blijkbaar minder weerstand boden en sneller stierven dan anderen.

Toekomstkansen

Onze schapenhouderij heeft het, vergeleken met de Vlaamse land- en tuinbouwspecialisaties, moeilijk om zich concurrentieel te positioneren, gezien haar meer extensieve oriëntatie. Toch biedt schapenhouderij als rustiek plattelandselement heel wat mogelijkheden. Op maatschappelijk vlak wil men *back to basics*. Wat is er op het platteland meer 'basis' dan een kudde met een herder? De vzw Vlaamse Schapenhouderij (VSH) voerde van 2008 tot 2010 samen met Dierengezondheidszorg Vlaanderen (DGZ), het Zoötechnisch Centrum van de K.U.Leuven (ZTC) en de Katholieke Hogeschool Kempen (KHK) een ADLO-project uit rond het beheer van terreinen en natuurgebieden met kleine herkauwers (zie ook bandartikel onderaan). Dit project heeft in heel Vlaanderen de interesse voor beheer met schapen, zowel bij overheden als particulieren, onder de aandacht gebracht en gestimuleerd. ■

Tabel 1 Aantal schapen en bedrijven in België en Vlaanderen volgens de 15-meitelling van 2010 – FOD Economie NIS

Regio	Totaal aantal schapen	%	Aantal ooiën	Aantal bedrijven met schapen	%
België	120.456		62.015	3.299	
Vlaanderen	72.847	100	34.502	2.073	100
Antwerpen	9.813	13	4.587	254	12
Vlaams-Brabant	10.600	15	5.208	260	13
West-Vlaanderen	27.925	38	11.748	818	39
Oost-Vlaanderen	13.835	19	7.118	530	26
Limburg	10.674	15	5.841	211	10

Modaliteiten van beheer met schapen

Het ADLO-project 'Natuur- en landschapsbeheer met kleine herkauwers: duurzaam bedrijfsmanagement en rentabiliteit' leidde tot 2 interessante brochures: 'Op weg naar landschapsbeheer met schapen' en 'Handleiding ter bepaling van de beheersvergoeding'. Vooral besturen maar ook privé-eigenaars hebben een groeiende interesse voor beheer met schapen. Belangrijke elementen hierbij zijn de voorkeur voor streek-eigen rassen ten opzichte van exoten en een degelijk lastenboek, dat voor alle partijen de doelstellingen, regels, verwachtingen en vergoedingen vastlegt. Wat die doelstellingen betreft (meestal ontwikkeling van biodiversiteit en flora), moeten de verwachtingen in relatie staan tot het gewenste type beheer. Per beheersproject is een begeleidingscommissie van het hele traject wenselijk.

Schapenhouders hebben duidelijk ook veel interesse voor beheer. Dit moet wel gekoppeld worden aan een degelijke vergoeding om zo aan de schapenhouder ter compensatie voor de gevraagde inspanningen een verantwoord inkomen te bezorgen. Hoger genoemde brochures geven een idee wat dit concreet kan/mag betekenen. Deze publicaties kan je nog steeds verkrijgen op aanvraag via e-mail: griet.dewaele@west-vlaanderen.be, mits betaling van de kosten.

Foto: Luc Van Dijk

Gezondheid bij schapen

Elk jaar worden er bij Dierengezondheidszorg Vlaanderen (DGZ) een honderdtal schapen aangeboden voor een autopsie. Die geven een idee van enkele belangrijke gezondheidsproblemen in de Vlaamse schapenhouderij. Welke problemen doken er vorig jaar zoal op?

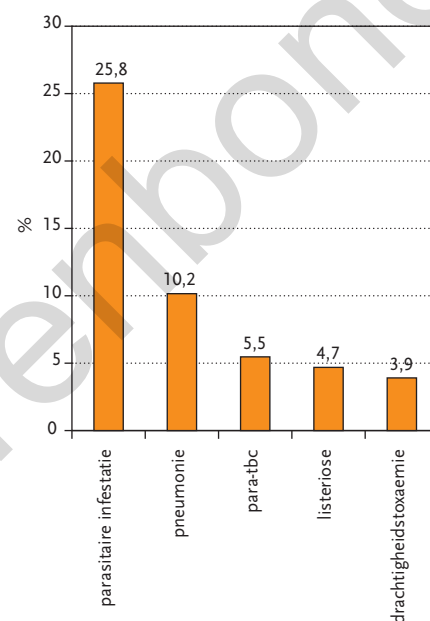
— GUIDO BERTELS, DGZ VLAANDEREN —

In figuur 1 valt meteen het belangrijke aandeel van de parasitaire besmettingen, met name maag-darmwormen, leverbot en coccidiose, op. De para-tbc-staaf slaat enkel op geiten, voor wie de ziekte een ernstig probleem is. Een andere bron van gegevens die ons iets kan zeggen over

de gezondheid van onze schapen is het abortusprotocol. Sinds vorig jaar is elke schapenhouder verplicht om iedere verwerping voor onderzoek aan te bieden bij DGZ. Besmettelijk verwerpen is met 10% voorlopig de belangrijkste oorzaak van verwerpen, gevolgd door listeriose met 6%.

Maag-darmparasieten

DGZ, de vzw Vlaamse Schapenhouderij (VSH) en de Katholieke Hogeschool Kempen (KHK) werken met steun van de Vlaamse overheid samen in een demonstratieproject (2010-2011) over maag-darmparasieten bij schapen. Via enquêtes, bedrijfsbezoeken en laboratoriumonderzoeken worden gegevens verzameld. Op de 16 bezochte schapenbedrijven, verspreid over heel Vlaanderen, werd van 10 lammeren mest onderzocht op wor-

Figuur 1 Doodsoorzaken na autopsies op kleine herkauwers, vastgesteld door DGZ in 2010 (Bron: DGZ)

men en coccidiose. Bijna alle lammeren hadden coccidiose-oöcysten in de mest. Meestal ging het om een combinatie van de gewone coccidiosesoorten met de gevaarlijkere schapencoccidiose (*Eimeria ovinoidalis*). Het aantal oöcysten varieerde van enkele 100 per g mest tot meer dan

Q-koorts

De infectieziekte Q-koorts wordt veroorzaakt door de bacterie *Coxiella burnetii*. In haar sporenvormige fase overleeft ze lang in de buitenwereld: 2 weken in de lucht en meer dan een half jaar in de bodem of in mest. Een hele reeks zoogdieren, vogels, insecten en ook de mens kunnen ermee worden besmet. Q-koorts is in de eerste plaats een beroepsgebonden besmetting. Veehouders, dierenartsen, slachthuispersoneel, ... lopen het grootste risico. Ongeveer 3% van de Belgische schapen heeft antistoffen opgebouwd. Het gevaarlijkste moment is een abortus door Q-koorts, waarbij er massaal veel bacteriën in de stal verspreid worden. Vooral bij geiten en schapen is abortus een symptoom van een Q-koortsbesmetting. In de lente en de zomer droogt de stalbedding. Als de wind stevig waait wordt het

stalstof, dat beladen is met bacteriën, naar de buurtbewoners geblazen. Die kunnen dan besmet raken door het inademen van dit stof. Zo werden de voorbije jaren in Nederland duizenden bewoners rond geïnfecteerde geitenbedrijven besmet. In België wordt de besmetting bij runderen, schapen en geiten opgevolgd tijdens het abortusonderzoek.

Vaccineren is een zeer afdoende methode om abortus te voorkomen en de uitscheiding te verminderen. Binnenkort komt er een nieuw vaccin ter beschikking op de Belgische markt. De dieren moeten tweemaal geënt worden, nadien volgt er jaarlijks 1 herhalingsenting, waardoor dit vrij duur uitvalt. Het vaccin is enkel geregistreerd voor geiten en runderen, niet voor schapen. Op besmette geitenbedrijven is de vaccinatie nu al verplicht. En

60.000. Dit geeft aan dat coccidiose-oöcysten in de mest vinden op zich niet veel zegt. We kunnen pas van een 'probleem coccidiose' spreken als er op de leeftijd van 3 tot 12 weken sprake is van diarree met groeiachterstand. De lammeren die enkele weken eerder besmet raken en nog grote hoeveelheden eitjes uitscheiden, vormen de voornaamste besmettingsbron. Een droge bedding en propere drink- en voederbakjes helpen zware besmetting te voorkomen. Ook maag-darmwormeieren vinden we bij zeer veel lammeren terug.

Alle lammeren maken een periode van besmetting door en bouwen hiertegen immuniteit op. Als de weidebesmetting niet te hoog is, komen de lammeren hier zonder schade door. Dit kan je bereiken door de ooien bij het aflammeren te ontwormen, het driewekelijks omweiden van de lammeren, eventueel aangevuld met preventieve ontworming. Bij ontworming

denken we ook aan resistentievorming. Ongetwijfeld komt resistentie ook in België voor. Zo hebben we in het demonstratieproject aanwijzingen van resistentie op 3 bedrijven. Resistentie kan worden beperkt door in een behandelgroep enkele lammeren in goede conditie niet te ontwormen. Voldoende doseren, gericht op het lichaamsgewicht van de zwaarste lammeren in de groep, helpt resistentie te voorkomen. In figuur 2 is per wormsoort het percentage lammeren uitgezet dat met een (of meerdere) wormsoort(en) is besmet. Opvallend is dat iets meer dan de helft van de lammeren met meer dan 1 wormsoort tegelijk besmet is. Voor de bloedworm (*Haemonchus*) en leverbot was het nog te vroeg op het jaar om hiervan eieren te vinden. De erg opvallende lintwormen vind je regelmatig op de schapekeutels, maar zijn vrij onschadelijk.

Leverbot en myiasis

Om een idee te hebben van de leverbotbesmettingen gingen we de antistoffen bij de ooien na. Op liefst 10 van de 16 onderzochte bedrijven kon leverbot worden aangetoond. Op 7 bedrijven werd jaarlijks tegen de ziekte behandeld. Vier schaphouders hadden er geen vermoeden van dat hun bedrijf door leverbot getroffen was. We adviseren dan ook om minstens eenmaal per jaar de weide op leverbot te controleren via een bloedonderzoek van een tiental ooien.

Een aandoening van een heel andere orde is de huidmadenziekte of myiasis. De meeste schaphouders hebben het al meegemaakt dat de vliegenmaden van de groene vleesvlieg de huid van de achterhand van een schaap wegvreten. Norbert Vettenburg en Achiel Tylleman (Vlaamse overheid, ADLO) voerden hierover een interessante enquête uit in 2000 en 2007. Hieruit bleek dat 60% van de schaphouders met de huidmadenziekte werd geconfronteerd. De maanden juli en

augustus vormen de piekperiode. Preventief kan het tijdig scheren van ooien en lammeren veel leed besparen.

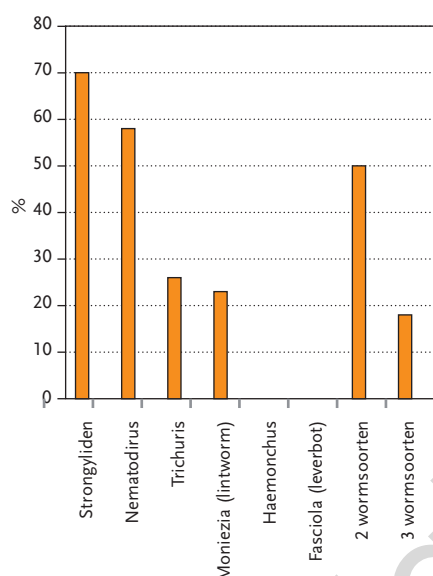
Blauwtong

De voorbije jaren verloren heel wat schaphouders dieren aan de virusinfectie blauwtong. Die manifesteerde zich voor het eerst in 2006 in een verloren hoekje op de Belgisch-Nederlandse grens. Het jaar nadien kreeg ons land af te rekenen met 6870 haarden, waarvan 2400 schapenbeslagen. Dankzij de massale vaccinatie en de natuurlijke immuniteit van de besmette dieren kon de uitbraak worden bedwongen. In 2008 werd er nog 1 schapenbedrijf besmet, in 2009 en 2010 werd er geen enkele haard meer gemeld. Na 3 jaar werd de verplichte vaccinatiecampagne tegen blauwtong eind vorig jaar afgesloten. Dit jaar gebeurt de vaccinatie op vrijwillige basis en zijn er geen financiële tussenkomsten voorzien voor de entstof of de toediening. Zowel de aankoop van het vaccin als het uitvoeren van de vaccinatie zijn dus volledig ten laste van de veehouder. De schaphouders vragen zich dan ook af of het nog zin heeft om hun dieren te enten.

Het algemeen advies blijft om verder te vaccineren uit voorzorg. Wie opziet tegen de kosten, kan zich beperken tot de lammeren die nog niet gevaccineerd werden en de schapen die vorig jaar hun eerste vaccinatie kregen. Van dieren die meerdere keren gevaccineerd werden, kunnen we vermoeden dat de immuniteit voor 2011 nog zal volstaan. Vroeg of laat zal het virus opnieuw opflakkeren. Maar met de vaccins die ter beschikking zijn en de dierenartsen en veehouders die de symptomen snel zullen herkennen, zijn we wel beter gewapend.

Melkziekten

Niet alle gezondheidsproblemen hebben te maken met een besmetting. Slepde melkziekten (of drachttoxemie) wordt veroorzaakt door een energietekort vlak voor het lammeren. Vanaf 4 weken voor de worpen kunnen ooien met twee- of drielingen drachttoxemie krijgen. Door de sterk gevulde baarmoeder wordt de pens weggedrukt en kunnen ooien minder ruwvoer opnemen. Tegelijk hebben ze meer energie nodig voor de groeiende lammeren. Als het rantsoen van matige kwaliteit is, moeten de ooien hun vetreserve aanspreken. Dit leidt uiteindelijk tot drachttoxemie. Bijvoederen met korrel in de laatste 4 weken voor het aflammeren voorkomt het probleem. De meeste ooien met slepende melkziekte sterven. Gelukkig zijn er nog altijd veel meer gezonde schapen dan zieke. En bij gezondheidsproblemen staat DGZ steeds paraat om samen met je bedrijfsdierenarts naar oplossingen te zoeken. ■

Figuur 2 Percentage lammeren uit een demonstratieproject van DGZ, VSH en KHK (2010-2011) dat met een bepaalde wormsoort is besmet (Bron: DGZ)

wat dan voor de andere bedrijven, vraagt u zich af? Tot nog toe is de situatie in België in de humane, zowel als in de dierlijke sector stabiel en de laatste jaren niet veranderd. In die optiek is er geen noodzaak tot enten, tenzij in risicobedrijven. Belangrijker is om in geval van abortus bij schapen voorzichtig te zijn en zeker de foetus, nageboorte en een bloedstaal van de moeder bij DGZ binnen te brengen voor onderzoek. Dit is trouwens sinds vorig jaar verplicht bij elke verwerping. De kosten voor het onderzoek en de ophaling worden door het Voedselagentschap gedragen.

FOTO: JAN VAN BAVEL

Een uit de hand gelopen hobby

Na een carrière van 25 jaar als Aveve-zaakvoerder koos Marc Van Hecke voor zijn hobby, de schapenhouderij. In Sint-Laureins, dat in het prachtige Meetjesland ligt, bouwde hij een huis met nabijgelegen schapenstal. De afzet verloopt vooral via het Pastoralelabel. – JAN VAN BAVEL –

Een kwarteeuw geleden nam Marc Van Hecke het zaakvoerschap van het agrarisch Aveve-centrum in Sint-Laureins over van zijn vader. Samen met zijn echtgenote Katharina Stevesyns baatte hij het 15 jaar

uit, waarna hij 10 jaar zaakvoerder was van het Aveve Tuincentrum in Eeklo. Toen daar 2 jaar geleden geïnvesteerd moest worden, beslisten ze om het over te laten, maar Marc werkt er nog wel deeltijds. Zijn

vader had al een klein landbouwbedrijf. “We hebben altijd dieren gehouden”, vertelt Marc. “We hadden een tijd witblauw-runderen, maar dat viel moeilijk te combineren met de zaak. Geleidelijk begon ik dan schapen te houden, omdat het risico op verlies minder groot was. Ik ben gestart met 3 ooiën die ik overnam van mijn buurman en heb de stapel geleidelijk uitgebreid tot 80 stuks, voornamelijk Swifter-TeXelaarkruisingen en verder zuivere stamboek Texelaars, zuivere Swifterooien en Bleu du Maine-ooien. Toen we de zaak overlieten, kochten we hier een boerderij, waar we nu bijna 100 ooiën houden en deze zomer gaan wonen. Schapen houden brengt me tot rust. Ook toen ik nog zaakvoerder was, verzorgde ik de dieren, vaak ’s avonds laat, met alle plezier. De combinatie deeltijdse job bij Aveve en schapenhouderij bevalt me. Het is minder stresserend, maar met alle bouwperikelen heb ik het nog druk genoeg. Zodra die achter de rug zijn, hopen we wat meer van het leven te genieten. Katharina is pedicure op zelfstandige basis.”

Lage rentabiliteit

“Schapen houden moet je met passie doen, want qua rentabiliteit is het momenteel niet interessant”, vervolgt Marc. “Onlangs berekende ik wat de schapenhouderij me vorig jaar heeft gekost. Winst en verlies liggen heel dicht bij elkaar. Vorig jaar had ik 2 ha grasland dat ik tweemaal moest herzaaien. Ik heb er dus geen ruwvoeder uit gewonnen, zodat ik dat moest aankopen. Daardoor was de balans negatief. Het is de kunst ervoor te zorgen dat de productiekosten (dierenarts, voeders, ...) goed in de hand worden gehouden. De oude ooiën worden gedekt vanaf half oktober, de jonge vanaf 15 november. Deze laatste worden wel in augustus geschoren om ze wat extra groei mee te geven, zodat ze ongeveer 50 kg wegen als ze worden gedekt. In decem-

Pastorale, kwaliteitslamsvlees van bij ons

Pastorale is het VLAM-keurmerk dat lamsvlees van de beste kwaliteit uit Vlaanderen promoot. Het is ook de naam voor het samenwerkingsverband tussen Vlaamse producenten, verkooppunten en consumenten. Met dit keurmerk willen de Vlaamse schapenhouders zich onderscheiden van het, meestal ingevroren, ingevoerde lamsvlees uit onder meer het Verenigd Koninkrijk, Ierland en Nieuw-Zeeland. Voor Pastorale werd een eenvoudig maar streng lastenboek uitgewerkt. De traceerbaarheid is gebaseerd op Sanitel. De lammeren moeten geringd en geregistreerd zijn. Het lastenboek stelt eisen over de manier van opkweken en bevat enkele vereisten in verband met dierenwelzijn en medische opvolging. Het voeder moet volledig plantaardig en evenwichtig samengesteld zijn en niet goed gecon-

formeerde dieren worden uitgesloten. De karkassen moeten minstens de u-klasse halen. De Commissie Pastorale van de VSH, samengesteld uit vertegenwoordigers van de verschillende schakels binnen de afzetkolom, verzorgt de coördinatie van het label.

Momenteel zijn er 28 fokkers en 11 verkooppunten aangesloten bij het label. De VSH wil het distributienetwerk verder uitbouwen. Een uitdaging, maar tegelijk ook een pijnpunt, is de toelevering aan de horeca. Restaurants die lamsvlees op de kaart zetten, willen immers over een continu aanbod beschikken. Van de 150.000 schapen die jaarlijks geslacht worden, zijn er slechts een duizendtal beschikbaar voor het Pastorale-afzetkanaal. Daarom zal lamsvlees van Pastorale voortaan slechts

ber werden alle ooien gescand op drachtigheid en had ik er enkele die ik uit de groep heb moeten halen. Vijf jonge ooien heb ik nog als slachtlam verkocht via Pastorale (zie bandartikel onderaan), de oude ooien aan kwaliteitslagerij Dirk Verstuyft uit Nevele. Zo kan ik besparen op voeders. Af en toe maakt Verstuyft schaaressalami van zo'n oude ooi, een project van 'Schapen uit de Meetjes' van de vzw Vlaamse Schapenhouders (vsh). Dit project werd opgestart door Carlos Campe, een gewezen slager met een passie voor schapen. Dit jaar hoop ik het beter te doen en een goede vruchtbare lijn te realiseren."

Rantsoen

Marc heeft 8 ha grasland, verspreid over evenveel percelen, waar de schapen voluit kunnen grazen. In het voorjaar worden de eerste 2 snedes van enkele percelen in voordroogpakken gestoken. "Omdat ik vorig jaar 2 ha grasland niet kon gebruiken en omdat krachtvoer vrij duur is, heb ik in september wat maïs bijgevoerd aan de lammeren die toen werden afgemest. Als ze op stal komen – vorig jaar was dat in november door de vroege sneeuw – geef ik de ooien voordroog naar lust. Vanaf januari kregen de ooien dan ongeveer 1 kg maïs gemengd met perspulp en voordroog naar lust; zo bleef hun conditie goed op peil. Een groep met enkel oudere en extra magere ooien geef ik nog wat krachtvoer bij. Enkele weken voor het aflammerseizoen krijgen alle ooien wat extra krachtvoer zodat ze de smaak te pakken krijgen en hun pensflora zich kan aanpassen. Als ze werpen, gaan ze voor 1 à 2 dagen in een kraamhokje. Daarna verzamel ik ze in groepjes van 10 à 12 ooien en lammetjes van dezelfde ouderdom. Daarbij hou ik ook rekening met het aantal lammeren: drielingen laat ik meestal bij de ooi, vierlingen niet. Ze krijgen dan krachtvoer volgens het aantal lammeren dat ze hebben; het ruwvoeder (1 kg maïs +

voordroog) is naar lust." Half april mogen alle ooien met lammeren op de weide, als het weer het toelaat uiteraard. Het rantsoen bestaat dan volledig uit gras. Als ze 4 maanden oud zijn, worden de lammeren gespeend. Lammeren van ooien die voor de eerste keer geworpen hebben, worden al op 3 maanden gespeend. Ze worden dan een tweede maal ontwormd en naar veilige, reeds tweemaal gemaaide percelen gebracht.

Afzet

Marc wil rendabele schapen met kwaliteitsvlees fokken via het Pastoralelabel. "Het ideale schaap is voor mij een vruchtbare ooi die minimum 2 lammeren geeft, met voldoende vleesaanzet en een minimale vetafzetting. Kruisingen van Swifterooien en Texelrammen leveren het beste eindproduct, met voldoende

kwaliteit voor de slager. Daarvoor heb je wel gepassioneerde fokkers nodig die een goede, ruime, bespiede Texelram kunnen kweken en die zuivere Swifterooien selecteren op vruchtbaarheid en kwaliteit. Met een vaste slachtprijs wil een slager uiteraard zo veel mogelijk kwalitatief vlees in zijn toonbank leggen. Vroeger verkocht ik mijn lammeren via de vsh; ze werden dan via het Seuropklassesment geklasseerd. Dat was een goed systeem, maar bleek niet vol te houden." Op het einde

van vorig seizoen ging Marc in zee met vleesgroothandel Jottier uit Sint-Niklaas, die met het Pastoralelabel een meerwaarde zocht. Jottier belevt de ruime omgeving van Antwerpen en het noorden van Oost-Vlaanderen. "Ik heb er al goed mee samengewerkt en hoop hem in het najaar nieuw lamsvlees te kunnen leveren", blikt Marc al vooruit. ■

een drietal weken rond Pasen en een drietal weken in oktober-november verkrijgbaar zijn. Pastorale is en blijft een exclusief en schaars product. De prijs wordt navenant. Omdat de meeste schapenhouders liefhebbers zijn en ze al met heel wat administratie geconfronteerd worden, schrikt het lastenboek van Pastorale velen van hen af. Nochtans hebben ze die- ren die aan alle voorwaarden kunnen voldoen.

Lamsvlees van Pastorale vind je niet in elke slagerij, maar slagers kunnen het wel verkopen als ze bepaalde voorwaarden kunnen nakomen. Die vind je op onderstaande website. Het keurmerk geeft ook een nieuwsbrief uit, die viermaal per jaar verschijnt.

Info www.pastorale.be

Afzet gegarandeerd dankzij Offerfeest

Jan Vander Perre baat in Merchtem samen met zijn echtgenote en zonen Johan en Guido een gemengd bedrijf uit met melkvee, schapen en akkerbouw. De familie realiseert de afzet van hun schapen bijna volledig via het Offerfeest. In minder dan 2 dagen worden dan 600 schapen geslacht. – JAN VAN BAVEL –

Jan Vander Perre is melkveehouder. Hij heeft 160 Holsteinkoeien en kruist nu ook met Montbéliards. Tien jaar geleden breidde hij zijn activiteiten uit met de teelt van schapen. Als ik samen met Jan en Johan de schapenstal binnenwandelen, die op ongeveer 1 km van het ouderlijk huis ligt,

tonen ze mij al snel hun nieuwe aanwinsten: een ooi heeft net 3 lammetjes op de wereld gezet. In de stal, waar de vroegere eigenaar leghennen hield, zijn 230 schapen (voornamelijk Swifterooien) netjes volgens leeftijd en soort ondergebracht in verschillende hokken. Alle bokken werden

vorig jaar op 15 en 16 november geslacht voor het Offerfeest (zie band p. 43). “Na een viertal dagen verplaatsen we de pasgeboren lammetjes naar een volgend hok”, vertelt Jan. “Dan start de ‘doorschuifoperatie’, want ook de overige schapen worden dan ondergebracht in andere hokken. Zodra het warmer wordt, openen we de poort en kunnen de schapen op de weide. ’s Nachts houden we ze wel binnen.” Een van de ooiën krabt voortdurend met haar voorpoot aan de grond. “Een signaal dat ze binnenkort moet lammeren”, knikt Jan. “Om de 2 uur inspecteren we de stal, dag en nacht. We doen dat via een beurtrol. Voor Johan is het wel iets makkelijker omdat hij vlakbij de schapenstal woont. Maar ook Guido komt regelmatig langs. En als ik een avondvergadering heb, neem ik de ‘nachtschift’ vanaf 1 uur voor mijn rekening. We zijn trots op onze schapen. We hebben ze zelf gekweekt, ze zijn niet ingevoerd uit Nederland of Ierland.”

Het scheren

“Zolang de schapen buiten lopen, hebben ze een vacht met een dikke wollag. Alle ooiën worden eind januari geschooren, als ze de stal binnenkomen. Dit jaar gebeurde dat pas in februari. Nu blijven ze binnen tot in april (zeker ’s nachts). De wol – ongeveer 3 kg per schaap – verkopen we aan opkopers. We zorgen ervoor dat we met de verkoopprijs de scheerders kunnen betalen. Die scheren al meer dan 5 jaar onze schapen. Het karwei duurt zo’n 3 minuten per schaap, ze scheren zo 40 schapen per uur. De witte wol van de Swifters (zo’n 90%) wordt daarbij gescheiden van de zwarte wol van onze 10 zwartblesschapen.” Johan heeft een boontje voor de zwartblessers. “Het zijn hele lieve schapen, ze komen vanzelf naar je toe, waardoor je er meer plezier van hebt dan van de Swifters. Die zijn toch wat angstiger.” Rond 25 april vertrekt de hele kudde naar het Oost-Vlaamse Vlierzele, waar ze

Klauwverzorging

Schapenpoten moeten worden onderhouden omdat de buitenste laag van de schapenhoef, de hoorn, constant doorgroeit zoals een nagel. Doorgegroeide hoorn krult om de onderkant van de hoof, dus om de zool van de poot heen. Als die hoorn te lang wordt, gaat hij irriteren waardoor de schapen kreupel gaan lopen en ontstekingen de kop opsteken. De hoeven van de schapen moeten minstens tweemaal per jaar bekapt worden om klauwproblemen (zoals rotkreupel) te vermijden. Het makkelijkst is om het schaap tijdens deze klus op zijn achterste te zetten of het in een kruiwagen te leggen. Bekijk de klauwtjes van het schaap een voor een en verwijder de losse en eventueel verkeerd gegroeide hoorn, totdat de hoornrand en voetzool weer 1 glad oppervlak vormen. Bij het bekappen mag je nooit zo veel wegsnijden dat de klauw gaat bloeden. Gebruik voor het bekappen een scherp mesje of een hoefschaar. Probeer de hoeven na verzorging te behandelen met een hoefverzorgingsspray om ze te ontsmetten en te verharderen. Het aanbrengen van jodiumtinctuur of blauwspray na de behandeling zal zorgen voor een ontsmetting en opdrogend effect, wat het herstel ten goede komt. – NAAR: AVEVE VEEVOEDING –

mogen grazen op een grote weide boven- op een stort. In de zomer komen de kleintjes (lammeren) terug; de moeders pas in december.

De schapen krijgen een mix van maïs, pulp (afval van suikerbieten) en draf. "Dat geeft een goede balans, met veel eiwitten. We geven ze pas krachtvoeder als ze gelammerd hebben. De ooien met 3 en 4 lammeren krijgen meer schapenkorrel dan die met 1 of 2 jongen, zodat ze veel melk kunnen geven."

Het slachten

"De lammeren worden allemaal geslacht op 5 en 6 november ter gelegenheid van het Offerfeest", gaat Jan verder met zijn verhaal. "Het tijdstip van het feest valt

overigens elk jaar een tiental dagen vroeger. Toen we schapen begonnen te houden, viel het Offerfeest nog op 15 maart." Volgens de koran mag een schaap pas geslacht worden als het 6 maanden oud is. "Daar moeten we rekening mee houden in onze bedrijfsvoering", verduidelijkt Johan. "Ooien zijn namelijk enkel vruchtbaar in september, wanneer de nachten kouder worden. Daar moet je nog eens 5 maanden drachtijd bijtellen, dus kom je automatisch in februari uit." Eventueel zouden de schapen kunnen worden behandeld of gesponsd, zodat ze in augustus al vruchtbaar zijn.

"Bijna 90% van onze afzet verloopt via het Offerfeest, de overige 10% gaat naar het slachthuis in Lennik", vervolgt Jan. "Een deel van de ooien wordt ook gebruikt voor vrije opfok. Wij wonen langs de as Antwerpen-Brussel. Uit beide grootsteden komen moslimfamilies begin oktober al bij ons langs om een schaap te kiezen voor het Offerfeest. Ze keuren, voelen door de vacht aan het vlees en maken dan, soms na lang wikken en wegen, hun keuze. Opvallend daarbij is dat de Turken ongedekte ooien en de Marokkanen rammen willen. Marokkanen hebben graag een groot, zwaar schaap, dat een goede indruk geeft. De gekozen schapen worden meteen gemerkt en dezelfde dag nog ondergebracht in een andere stal, zodat andere potentiële kopers de verkochte dieren niet meer kunnen zien. Goedkope kleine schapen verkopen we voor 125 euro. Duurdere, forse types kosten al snel 180 euro. Begin november worden er op ons bedrijf dan 600 schapen geslacht voor het Offerfeest: een vierhonderdtal van ons, de rest komt van collega's uit de streek. Soms kopen we schapen van hen over in de zomer om ze dan verder op te fokken. Onze boerderij is helemaal ingericht om de schapen ritueel te laten slachten. Vroeger werden ze naar het slachthuis in Anderlecht gebracht en ook thuis geslacht, maar dat gebeurt bijna

niet meer. Alle schapen worden bij ons in een speciaal daarvoor voorziene ruimte geslacht door een 'offeraar', die is aangeduid door de Moslimexecutieve." Een dierenarts houdt intussen een oogje in het zeil of alles wel volgens de regels verloopt. Blijkt een schaap bijvoorbeeld niet helemaal gezond, bijvoorbeeld door een longontsteking, dan krijgen de moslims een nieuw schaap. De schapen worden per 3 afgescheiden zodat ze elkaar niet kunnen zien, op een draagbaar gelegd, vastgehouden bij de poten en na een kort gebed met een snelle snee gekeeld. "De geslachte schapen worden in een kruiwagen gelegd en afgevoerd naar de andere kant van de stal, waar hun huid met een vilmachine wordt afgestroopt. Als ze dat willen, mogen moslims hun schaap ook zelf ter plekke villen. Vooral oudere mannen doen dat nog zelf, jongeren kunnen of willen dat bijna niet meer. Kunnen ze het niet zelf, dan doen wij het voor hen in een nabijgelegen hangar. Tijdens die 2 dagen helpen familie en vrienden om alles vlot te laten verlopen. De moslims nemen dan het vlees, de lever en af en toe ook de kop van het schaap mee naar huis. Het slachtafval (darmen, ingewanden en bloed) wordt opgevangen in tonnen en de dag nadien opgehaald door Rendac."

Strengere controles

"Nog een belangrijke voorwaarde voor het slachten is dat het gebeurt na het ochtendgebed (in de praktijk vanaf 10 uur) en voor zonsondergang. We worden ook zeer streng gecontroleerd door het Voedselagentschap. Zo moeten we voldoen aan een hele eisenbundel. Vorig jaar kreeg ik 14 dagen voor het Offerfeest bezoek van 3 FAVV-inspecteurs. Die hebben toen een hele dag lang de oormerknummers van alle schapen gecontroleerd. Tijdens de slacht kregen we de tweede dag 's ochtends controle, maar toen was het meeste werk al achter de rug", besluit Jan. ■

FOTO: JAN VAN BAVEL

Zoon Johan geeft de schapen een mix van maïs, pulp en draf.

Het Offerfeest

Het Offerfeest, ook wel Slachtfeest of het grote feest genoemd, vindt 2 maanden en 10 dagen na het einde van de ramadan plaats. De moslims vieren het ter nagedachtenis aan de profeet Ibrahim, die bereid was zijn zoon te offeren in opdracht van God. Toen hij dat wilde doen, verscheen er een engel die zei dat een schaap de plaats van de zoon mocht innemen. De moslims vieren het feest door het rituele slachten van een dier, bij ons meestal een schaap. Daarna eten ze van het vlees en verdelen ze het onder armen, burens en familieleden. 'De voorschriften bepalen dat het dier met zachtheid behandeld moet worden en het mes niet te zien mag krijgen. Op het moment van het offeren wordt het dier op zijn linkerzij gelegd en gedraaid naar Mekka. De keelsnede moet in 1 enkele beweging gebeuren.' Dit komt uit de officiële 'Handleiding voor de organisatie van het islamitisch Offerfeest', dat door de federale overheid wordt verspreid om de gemeentelijke overheden in te lichten over het slachtfest. Volgens het Voedselagentschap werden er in België vorig jaar bijna 50.000 schapen geofferd, waarvan 20.000 in Brussel.

FOTO: BART DEWAELE

Twee moslims kiezen bij Jan Vander Perre een schaap dat later zal geslacht worden.

Zet een schaap in je landschap

Steeds meer landelijke gebieden worden beheerd door lokale overheden, natuurbeheerverenigingen en andere niet-landbouworganisaties. Veel eigenaars of beheerders zoeken een ecologisch en duurzaam alternatief voor het beheer van hun domeinen. Dit biedt kansen aan schapenhouders, die hun kudde hierop kunnen laten begrazen en zo een meerwaarde realiseren. In dit kader werd de vzw Landschapszorg ABL opgericht. – GUY TILKIN,

LANDSCHAPSZORG ABL –

Inzake toerisme en recreatie zien we een herwaardering van het agrarisch landschap, plattelandsrecreatie en (levend) erfgoed. Er is meer aandacht voor natuur en duurzaamheid. Deze evoluties bieden kansen aan landbouwbedrijven die

hun activiteiten willen verbreden, dus ook aan schapenhouders. Een schapenbedrijf kan amper leven van lammeren en vleesproductie, en nog minder van de opbrengst van de wol. Om het leefbaar te houden, moet er een duidelijke meer-

waarde gezocht worden in andere sectoren. Een overstap naar begrazing ligt voor de hand, maar is niet evident. Vaak denken domeinbeheerders nog dat schapen die op hun weiden of gebieden grazen, hun buikje vol vreten en dat de landbouwer van dienst blij mag zijn dat hij er niet voor moet betalen. Niets is minder waar. Een schapenhouder die begrazingswerken uitvoert, moet rekening houden met een lagere voedingswaarde van de graasgebieden, grotere dagelijkse verplaatsingen, langer en meer transport van de schapen, meer beweging en energieverbruik voor de grazende schapen, een grotere kans op ziektes, ... Dit leidt tot meer controle, minder lammeren en meer bijvoederen om de vleeskwiteit op peil te houden. Parttime of fulltime herderen voegt hier nog een hoge loonkost aan toe.

Landschapszorg ABL

Tegen deze achtergrond werd in augustus 2009 Landschapszorg ABL opgericht, een vzw die actief is in de provincies

FOTO: JAN VAN BAVEL

De rol van ECO² en agrolaanneming

Schapen bieden de nodige kansen bij natuur- en landschapsbeheer. Zo is het in veel natuurgebieden van belang dat de grond verarmd wordt. Schapen kunnen hier in belangrijke mate aan bijdragen doordat ze bij begrazing van een terrein vlees en wol produceren en maar in beperkte mate mest achterlaten die goed door de mestkever wordt verwerkt. Maar voor een schapenhouder is het niet evident om te weten waar hij zulke opdrachten kan vinden, welke vergoeding voor welk type opdracht het meest gepast is en hoe hij tot goede afspraken kan komen met opdrachtgevers. Zo wordt vooraf best afgesproken wat de beheersdoelstellingen zijn en een inschatting gemaakt van de kosten en baten. Dit wordt ook best juridisch gekaderd in een

Antwerpen, Vlaams-Brabant en Limburg (vandaar de afkorting ABL) en bestaat uit 3 schapenhouders met een jarenlange ervaring met begrazingsopdrachten: Chris Caerts, Roland Desaeuer en Guy Tilkin. De vzw zet zich in voor het ecologisch beheer van landschappen en domeinen, hoofdzakelijk door begrazing met schapenkuddes. Landschapszorg ABL gaat beheersovereenkomsten aan met privépartners, gemeentelijke, provinciale, Vlaamse of militaire overheden en met grondbeherende vzw's zoals Natuurpunt. De begrazingswerken worden georganiseerd volgens afspraken en bestek van de domeinbeheerder. Landschapszorg schakelt ook plaatselijke herders in voor de uitvoering van sommige werken. Waar mogelijk koppelt de vzw deze begrazingsopdrachten aan recreatieve activiteiten met schapen, landelijk toerisme en erfgoed om te komen tot een verhoogde attractiviteit van de betrokken domeinen en van het agrarisch landschap.

Aanpak ecologisch landschapsbeheer

Binnen de sector is er nood aan structuren en knowhow bij alle betrokken partijen om ecologisch landschapsbeheer op een professionele manier aan te pakken. Vaak moeten domeinbeheerders nog overtuigd worden van de ecologische en economische meerwaarde van begrazing met schapen en vallen domeinen onder het beheer van verschillende instanties die niet hetzelfde doel nastreven of dezelfde visie hebben. In een regio is er daarom vaak nood aan een eenduidige visie en aanpak in de verschillende gemeenten en bij de verschillende beheerders om een gezamenlijke richting uit te gaan die duidelijk genoeg is om een regionale beeldvorming te realiseren. Er moet hierbij gewerkt worden aan laagdrempelige instapmogelijkheden voor ecologische beheersprojecten, initiatieven om agrarische gebieden attractiever te maken en levend erfgoed een rol

te laten spelen in een regionale identiteit, en aan vernieuwing en diversificatie van de plattelandsbeleving.

Leaderprojecten

Om kennis op te doen en uit te dragen over de rol van schapen(kuddes) in dit verhaal, diende Landschapszorg ABL enkele projecten in bij Europese en Vlaamse programma's voor plattelandontwikkeling. Via het project 'Het Kempens Schaap' (Leader Midden-Kempen) werkt Landschapszorg ABL mee aan het creëren van een regionale identiteit in de Kempen. Samen met de 7 gemeenten en de verschillende domeinbeheerders in de regio Midden-Kempen wordt er gezocht naar een gemeenschappelijke aanpak om met het Kempens Heideschaap mee te gestalten te geven aan die identiteit. Naast piloot-begrazingsprojecten wordt er gewerkt via evenementen met schapen (trekken met de herder, lammerdagen, Dag van het Schaap), demonstraties, lessen en wedstrijden schapendrijven. Het Leader-project 'Schaap +' vindt plaats in de regio Hageland en houdt onder meer het onderzoek in naar mogelijkheden van ecologische begrazingsprojecten in het gebied, het deelnemen aan erfgoedactiviteiten en het organiseren van vorming voor relevante doelgroepen (beheerders van domeinen, overheidsambtenaren, ...) omtrent schapen, werken met de kudde, invloed op fauna en flora, toeristisch potentieel ...

Ook het educatieve aspect wordt niet vergeten. Dankzij de herders van Landschapszorg wordt 'Het Schaap' een onvergetelijke les voor de kinderen van de basisscholen in de buurt van de graasgebieden. Zij maken niet alleen kennis met het dier en de biologische aspecten ervan, maar ook met elementen van economie en ecologie. Een demonstratie schapendrijven met de bordercollies van de herder is zeker een van de meest spectaculaire onderdelen van de uitstap.

Averbode Bos en Heide

Het model voor deze werking wordt in samenwerking met Natuurpunt uitgewerkt in het gebied Averbode Bos en Heide. Vanaf 1 april zullen hier 240 Kempense Heideschappen van Landschapszorg grazen, met een groeiscenario tot 400, gedeeltelijk als stootbegrazing achter tijdelijk raster, gedeeltelijk geherderd op het hele domein, in functie van de noden van de beheerder en het beoogde effect op de flora. Na de ontbossing van een gedeelte van het gebied wil men de populatie jonge varens en grasgewassen terugdringen ten voordele van de opkomende heide. Een begrazingsplan moet hier een ecologisch verantwoorde en duurzame oplossing bieden.

Met de betrokken gemeenten zal Landschapszorg een samenwerking opzetten om het toeristisch en recreatief potentieel van deze kudde uit te buiten. Tijdens de zomer zullen in het gebied publieksgerichte activiteiten worden georganiseerd, zoals rondleidingen met een natuurgids en de herder met zijn kudde en trainingdagen voor toekomstige herders.

Op deze manier wil de vzw het pad effenen voor de vele mogelijkheden die schapen(kuddes) bieden om regio's en gebieden op een duurzame manier te beheren en toeristisch aantrekkelijker te maken. Landschapszorg wil ertoe bijdragen dat er weer een toekomst is voor de schapenhouders in Vlaanderen en dat er weer herders en schapenkuddes in het Vlaamse landschap verschijnen, als symbool voor een waardevol agrarisch landschap en van landelijk erfgoed op een moderne en ecologisch-economisch verantwoorde manier. ■

Voor meer info kan je terecht op www.landschapszorg.be.

contract. Binnen het project ECO² – een samenwerking tussen de Boerenbond, agro|aanneming, de Vlaamse Landmaatschappij en het Agentschap voor Natuur en Bos (ANB) – worden landbouwers ondersteund om agrarisch natuur- en landschapsbeheer uit te bouwen tot een economische activiteit. Het project kadert binnen het Europees Fonds voor Regionale Ontwikkeling (EFRO). Binnen ECO² worden in heel Vlaanderen agrobegroepingen (ABG's) opgericht. In deze groepen verenigen lokale landbouwers zich in het kader van landschaps- of natuurbeheer. Wanneer er nieuwe initiatieven of projecten in een bepaald gebied worden gelanceerd, treedt de ABG op als aanspreekpunt. In groep kan men het werk bovendien op een efficiëntere manier aanpakken, met meer en een beter resultaat tot gevolg. Binnen deze groepen kunnen schapenhouders ook een rol spelen.

Nog binnen ECO² is ook agro|aanneming in heel Vlaanderen actief. Om opdrachten in goede banen te leiden, biedt agro|aanneming een fors uitgebouwde omkadering. Zo is er in iedere provincie dagelijks een coördinator op pad om nieuwe opdrachten te zoeken, lopende werken te evalueren en de nodige administratie te verzorgen tussen opdrachtgever en uitvoerder. Die bijkomende administratie vormt voor schapenhouders die tegen een vergoeding hun schapen op een terrein laten begrazen namelijk vaak een probleem. — DIANE SCHOONHOVEN, DIRK ADRIAENSEN & SVEN DEFRIJN, BEROEPSWERKING –

Info agro|diensten, tel. 016 24 64 64, info@agrodiensten.be of www.ecokwadraat.be

Wat doet de Boerenbond voor schapenhouders?

De Boerenbond en Landelijke Gilden hebben sinds het einde van de jaren 90 een specifieke werking voor Vlaamse schapenhouders. Vandaag worden meer dan 3000 leden geïnformeerd via de nieuwsbrief 'de Schapenhouder', genieten ze van belangenverdediging op maat en nemen ze deel aan vormingsactiviteiten.

– GUIDO STAELS, LANDELIJKE GILDEN & JAN VAN BAVEL –

Elk jaar werken consultants van de Boerenbond en Landelijke Gilden, overal in Vlaanderen, een specifiek activiteitenprogramma uit voor de leden-schapenhouders. Afhankelijk van de regio bestaat zo'n programma uit vormingsactiviteiten zoals een wintercursus (gespreid over 2 à

4 avonden) en een praktijknamiddag, die zijn afgestemd op de behoeften van de schapenhouders in die specifieke regio. Tijdens de wintercursus komen problemen zoals diergezondheid, aflammeren en wettelijke verplichtingen aan bod. Tijdens praktijknamiddagen wordt aandacht

besteed aan onderwerpen zoals klauwverzorging, huisvesting, scheren van schapen, versnijding van lamskarkassen en verbreding met schapen. Regelmatig worden er ook uitstappen georganiseerd, zowel in binnen- als buitenland. Vooral bedrijfsbezoeken zijn hierbij interessant, want zo kunnen de leden specifieke elementen in de bedrijfsvoering leren van hun collega's.

Vorig jaar werd er voor de eerste keer ook een wolinzameling georganiseerd, meer bepaald in het noorden van de provincie Antwerpen. In enkele uren tijd werd daar in 1 dag 6 ton wol ingezameld. Dankzij het succes van de actie zal die dit jaar worden herhaald en ook nog op minstens 2 andere locaties in Vlaanderen worden georganiseerd.

Belangenverdediging op maat

Schapenliefhebbers en -professionelen komen eenmaal per jaar samen in 2 regionale werkgroepen. In de werkgroep regio West zetelen bestuursleden van de provincies West- en Oost-Vlaanderen en het Pajottenland, in de werkgroep regio Oost die van de provincies Antwerpen, Limburg en het arrondissement Leuven. Naast gezondheidsthema's (vaccinatie tegen blauwtong, Q-koorts, ...) komen hier ook onderwerpen zoals oormerken, de afzet en verkoopprijs van lams- en schapenvlees, landschapsbeheer, het vervoer van schapen en de organisatie van vormingsactiviteiten aan bod. Samen met ervaren en gespecialiseerde medewerkers van Landelijke Gilden en de Boerenbond vormen de 2 regionale werkgroepen de nationale werkgroep. Die komt alleen samen indien er op syndicaal of gezondheidsvlak belangrijke zaken moeten worden afgetoetst, bijvoorbeeld in crisissituaties zoals bij het uitbreken van blauwtong. Mede door deze structuurophouding kunnen de belangen van de schapenhouders op de juiste manier worden verdedigd bij de betrokken instanties (FAVV, DGZ, ...). ■

Antwerpse schapenhouders op studiereis in de Nederlandse provincie Zeeland in september 2009.

FOTO: DIANE SCHOONHOVEN

De Schapenhouder, de informatiebron

Elk lid waarvan de Boerenbond weet dat hij of zij schapen houdt of geïnteresseerd is in schapen, ontvangt 5 keer per jaar de nieuwsbrief *de Schapenhouder*. Het gaat om meer dan 3000 leden (zie hierboven). De nieuwsbrief is intussen al aan zijn dertiende jaargang toe. Zowel de liefhebber als de professionele schapenhouder vindt er nuttige informatie over rassen, het houden en verzorgen van schapen, recente regelgeving en wetten, de sanitaire toestand in de sector en de activiteiten die provinciaal of regionaal georganiseerd worden. Leden met een e-mailadres (ongeveer 1150, dus meer dan een derde) ontvangen de brief elektronisch én in kleur. Ben je schapenhouder of -liefhebber en ontvang je *de Schapenhouder* nog niet, stuur dan een mailtje met je naam en je Boerenbondlidnummer naar christine.cahy@boerenbond.be. Ben je nog geen lid? Voor meer informatie over het lidmaatschap en het ontvangen van de nieuwsbrief kan je contact opnemen met Guido Staels via tel. 016 28 60 33.